

TOPLANTI/KİTAP TANITIMI
MEETING/BOOK INTRODUCTION

C.Ü. İlahiyat
Fakültesi Dergisi
XIV/1 - 2010, 405-408

Abdulaziz Muhammed AWADULLAH, *eş-Ş'irû't-Turkî fî Asri'l-Cumhuriyye*, 268 sayfa.

Doç. Dr. Yusuf DOĞAN*

Türkiye'nin dış politikasındaki etkinliğine paralel olarak her geçen gün çeşitli ülkelerde Türkoloji bölümü sayısı artmaktadır. Geçmişten günümüze köklü ilişkilerimizin olduğu Mısır'da da birçok üniversitede Türkoloji bölümü bulunmakta, çok değerli Türkolog hocalar yer almakta ve bu hocalar Türk dili ve edebiyatı ile ilgili kıymetli çalışmalar yapmaktadırlar. Bu üniversiteler ve değerli profesör hocalarını şöyle sıralayabiliriz: Ayni Şems Üniversitesi'nden Prof. Dr. Muhammed Abdullatif Herîdî, Ayni Şems Üniversitesi'nden Safsâfî Ahmed el-Mursî, Ezher Üniversitesi Beşeri Bilimler Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden Abdulazîz Awadullah, Ezher Üniversitesi'nden Prof. Dr. Mekrem Nevfel, Ayni Şems Üniversitesi'nden Macide Mahlûf, Ayni Şems Üniversitesi'nden Prof. Dr. Abdurrâzık Bereket, Ayni Şems Üniversitesi'nden Prof. Dr. Abdulmunsif Bekr, Ayni Şems Üniversitesi'nden Azze es-Sâvî, Kahire Üniversitesi'nden Zeyneb Sa'd Za'lûl, Ezher Üniversitesi'nden Prof. Dr. Abdullah el-Azeb. Mısır akademi dünyasında bu bölüm hocalarının yukarıdaki şekilde sırlanmasının önemli olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca buralarda hatırı sayılır oranda öğrenci de okumaktadır. Biz de şu anda okutman olarak görev yaptığımız Kahire'de fırsat buldukça bu hocaları ve eserlerini tanıtmayı istedik. Bu amacı gerçekleştirmek amacıyla ilk olarak Ezher Üniversitesi'nde Türkolog olarak görev yapan Prof. Dr. Abdulaziz Muhammed

* Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Arap Dili ve Belagati Öğretim Üyesi.

AWADULLAH¹ ve *Cumhuriyet Döneminde Türk Şiiri* adlı kitabıyla başladık.

eş-Şi'rü't-Türkî fî Asri'l-Cumhuriyye
(Cumhuriyet Döneminde Türk Şiiri)

Eser mukaddime ve iki bölümden oluşmaktadır (268 sayfa). Mukaddimede kısaca Türk tarihi ve edebiyatı özetlenmektedir. Özellikle Türklerin anayurtları Orta Asya'dan Anadolu'ya göçleri sırasında kurdukları devletler, bu sırada İslam'ın etkisiyle oluşturdukları edebiyatın öneminden, kendilerine mahsus edebî zevki ortaya koyan eserler ve bunların telifine imkan sağlayan ortamdan bahsedilmektedir. Ayrıca farklı kesimdeki Türk edebiyatçıları ve şairlerini sunarak ve değerlendirerek Türk şiiri hakkında bir fikir verme amacı güdüldüğü de belirtilmektedir. Yazar kitabında İlhan Geçer'in *Cumhuriyet Dönemi'nde Türk Şiiri* ve Atilla Özkırımlı'nın *Türk Edebiyatında Akımlar* olmak üzere iki önemli kaynağı esas aldığını ifade etmektedir. Mukaddimeyi şu içten samimi cümlelerle bitirmektedir: "Bu kitabın, bundan sonra benim veya başkaları tarafından yapılacak değerli çalışmalara kapı açmasını; İslâm edebiyat, sanat ve medeniyetinin bir kanadını oluşturan bu kardeş halkın edebiyatını, Arapların öğrenmelerini ve bunun için kolaylık sağlamasını temenni ediyoruz."

Birinci bölüm, Türk edebiyatının XIII. asırdan yani ilk Türk devleti Karahanlılardan başlamak üzere Türk Cumhuriyeti'nin kuruluşuna kadar olan dönemi kapsar. İlk dönem kısaca özetlenir ve Osmanlı dönemine gelinir. Osmanlı döneminde genelde aydınlar arasında yaygınlaşan, Arap ve Fars edebiyatı ile ilişkili olarak doğan Divan Edebiyatı'na özel bir yer verilerek edebiyatı oluşturan etkenler, özellikleri, edebî türleri; Fuzûlî, Nesîmî, Süleyman Çelebi gibi meşhur edebiyatçıları ve eserleri incelenir. Tanzimat'la birlikte *Divan Edebiyatı* sona erer; büyük ölçüde Fransız edebiyatının etkisinde kalan yeni bir dönem başlar. Bu dönemde yeni edebî akımlar birbirini takip eder. Bu akımların bir kısmı Osmanlı döneminde, diğeri de Cumhuriyet dönemi edebî olmak üzere şunlardır: Tanzimat, Servet-i Fünun, Fecr-i Âtî, Millî Edebiyat, Genç Kalemler, Beş Hececiler. Söz konusu edebî akımların dönemleri, kuruluşları, gelişmeleri, edebî türleri ve meşhur edebiyatçıları ele alınır. Daha sonra Cumhuriyet dönemi *Yedi Meşaleciler*, *I. Yeniciler*, *Maviciler*, *II. Yeniciler* olmak üzere akımlar, yukarıdaki benzer üslupla ele alınır ve incelenir. Ayrıca bu akımların neden bu isimleri aldıkları ve

¹ Prof. Dr. Abdulaziz Muhammed AWADULLAH, Ezher Üniversitesi Beşeri Bilimler Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölüm başkanı.

batının çok yoğun tesiri sebebiyle ilk defa tiyatro gibi edebî türlerin Osmanlıya girişi de açıklanır. Tasavvufun gölgesinde gelişen ve ürünler veren *Divan Edebiyatı*'ndaki platonik aşk gibi konular yerine gerçek aşk, toplumsal konuları içeren ürünler verildiği ifade edilir. Aslında sadece bu konular değil, o dönemde *Osmanlılık*, *Milliyetçilik* ve *İslâmcılık* gibi fikrî akımların bu edebî akımların oluşmasında önemli etkisi olduğu dile getirilir; temsilcileri ve edebî ürünleri sunulur.

Birinci bölüm içerisinde önemli bir başlık da *Cumhuriyet Dönemi*'dir. Cumhuriyet dönemi şiirinde Yahya Kemal, Ahmed Haşim gibi aruz geleneğini sürdürenler olmasına karşın genelde hece vezninin ağırlığının sürdüğü ve daha çok *Milli Edebiyat* akımına bağlı kalındığı ifade edilir. Ancak bunlar arasında Necip Fazıl ve Cahit Sıtkı Tarancı gibi farklı akımlarda yer alanlar da olmuştur. Özellikle Necip Fazıl tasavvuf etkisi altında daha çok dini temalı şiirleri kaleme aldığı belirtilmiştir.

İkinci bölüm, iki ana başlıktan oluşur: Cumhuriyet Döneminin öncü edebiyatçıları ele alan *birinci* ve önemli şairleri ele alan *ikinci* kısım. Birinci kısımda edebî, dini ve siyasi açıdan cumhuriyet dönemindeki edebiyat başta olmak üzere birçok konuda liderlik yapmış şahsiyetler ele alınarak incelenmiştir. Yazar, şairleri ve şiirlerini verirken belli bir metoda bağlı kalmıştır. Önce şairin hayatı, dünya ve edebî görüşü, eserleri incelenmiş; zaman zaman bazı şiirlerin tahlilleri yapılmış ve sonunda da şiirlerinden örnekler sunulmuştur.

İkinci bölüme, Osmanlı döneminin sonuna kadar bütün yaşananlara tanıklık etmiş ve geçirdiği keskin dönüşle Osmanlı'nın manevî değerlerinden kopmuş, güçlü kalem ve şairlerinden Tefik Fikret'le başlanmıştır. Burada Tefik Fikret'le başlamasının nedenleri arasında –yazarın bizzat şifahi bize söylediği gibi- şairin Ermeniler tarafından Sultan Abdülhamit'e yapılan suikasttan kurtulmasından duyduğu pişmanlıktan öte onu yerden yere vuran kasideidir. Yukarıda da belirtildiği gibi Abdülaziz hoca, Tefik Fikret ve Ahmed Şevki'yi karşılaştıran bir makale yazmıştır. Söz konusu makaleye burada da yer vermiştir (s. 89-91).

Yazar ikinci olarak milli şair Mehmet Akif Ersoy'u incelemiştir. Burada hayatı, görüşleri, nesir ve şiirleri; şiirlerinde izlediği metodu değerlendirmiş ve istiklal marşını da Arapçaya çevirmiştir.

Bu iki şairle birlikte bu bölümde şu on bir şairin hayatı ve şiirleri yer alır: Ziya Gökalp (s. 103-107), Ahmet Haşim (108-115), Ahmet Kutsi Tecer (s. 116-119), Halide Nusret Zorlutuna (s. 120-

125), Nazım Hikmet Ran (s. 126-136), Cahit Sıtkı Tarancı (s. 137-142), Hulusi Daredevî (s. 143-154), Aziz Nesin (s. 155-165), Melih Cevdet Anday (s. 166-169), Behcet Necatigil (s. 170-173).

Bu liste dikkatle incelendiğinde edebiyat, din ve siyaset alanında Türkiye'nin yetiştirdiği önemli şahsiyetlerin olduğu görülür. Burada sağ, sol ve diğer kesimlerden edebî yönleri olanlar seçilmiş; objektif ve akademik bir bakış açısıyla şiirleri ile ilgili edebî değerlendirmeler yapılmıştır. Kitapta Hulusi Daredevî, Sezai Karakoç gibi şahsiyetlere özel bir ilgi gösterildiğini söylememiz gerekir.

İkinci kısımda önemli kişiler ele alınır. Bunlardan ilki Türk siyasi hayatında bir dönem etkili olmuş olan Bülent Ecevit'tir (s. 177-184). Diğerleri ise Ece Ayhan (s. 185-195), Cahit Zarifoğlu (s. 205-212), Ataul Behramoğlu (225-213), Lale Müldür (s. 244-248), Abdullah Tümsük'tir (s. 249-254).

Sonuçta, özellikle Türk edebiyatının büyük bölümünü İslam edebiyatının teşkil ettiği vurgulanır. Bu edebiyatın oluşmasında Ali Şir Nevâî, Ahmet Yesevî, Mevlânâ Celâleddin Rûmî gibi önemli şahsiyetler olduğu ifade edildiği gibi söz konusu şahsiyetlerin Osmanlı döneminde Divan Edebiyatının oluşmasında önemli etkileri olduğu da belirtilir. Osmanlının son döneminde batı edebiyatının etkisiyle buradaki edebî akımlardan edebiyatçıların etkilendiği ve Cumhuriyet dönemi ile birlikte serbest şiir döneminin başladığı ifade edilir. Benzer değerlendirmelerle kitap sona erer.

Kitabın sonunda kaynakça ve fihristin olmamasının bir eksiklik olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca bazı edebiyatçılara gösterilen ilgi ve alakanın diğerlerine gösterilmediği de gözlemlenmektedir. Türk İslam edebiyatının çok önemli şahsiyetlerinden Necip Fazıl incelenmeyenlerden birisidir.